

عملیات در منطقه خاکستری برای مقابله با ایران

به قلم مایکل آیزنستات (/fa/experts/maykl-ayznstat-0/)

۱۸ سپتامبر ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/operating-gray-zone-counter-iran

العربية (/ar/policy-analysis/alml-fy-almntqt-almadyt-lmwajht-ayran/)

درباره نویسنده

مایکل آیزنستات (/fa/experts/maykl-ayznstat-0/)

مایکل آیزنستات هموند دیوید کان و داگلاس کان و مدیر برنامه مطالعات امنیتی و نظامی انستیتو واشنگتن است

تحلیل کوتاه

بهترین راه ایالات متحده در مقابله با راهبرد عملیات نامتقارن ایران در عربستان سعودی و نقاط دیگر تدوین یک راهبرد عمل در منطقه خاکستری است. اگر تنش افزایش یابد این راهبرد می‌تواند هم در مدیریت شرایط به کار آید و هم در خرید وقت برای اثرگذاری سیاست فشار دولت آمریکا.

حمله علیه تاسیسات نفتی کلیدی عربستان سعودی در ۱۴ سپتامبر با استفاده از موشک کروز و پهپاد متهورانه‌ترین مورد از رشته عملیات‌های نامتقارن «منطقه خاکستری» ایران از ماه می ۲۰۱۹ به این سوست عملیاتی که همه هدف آن مقابله با سیاست «فشار حداکثری» واشنگتن است. پیش‌بینی می‌شود مادامی که تمرکز ایالات متحده بر به صفر رساندن صادرات نفت ایران باشد این عملیات‌ها نیز ادامه خواهد یافت. به همین دلیل تصمیم دونالد ترامپ رئیس‌جمهوری آمریکا برای تشدید تحریم‌های ایران پس از حمله یادشده احتمالاً اوضاع را وخیم‌تر کرد. همزمان اگر واشنگتن بابت چنین اقداماتی هزینه نظامی بر تهران تحمیل نکند رژیم تهران به این رفتارهای خود که تأثیری منفی بر اقتصاد ایالات متحده اعتبار آمریکا و ثبات منطقه می‌گذارد ادامه خواهد داد. از این رو برای پرهیز از تشدید تنش درک راهبرد «منطقه خاکستری» تهران و آموختن چگونگی عمل در همان منطقه خاکستری علیه ایران امری ضروری است.

فعالیت‌های منطقه خاکستری ایران

کشورهایی چون ایران روسیه و چین اغلب در یک منطقه خاکستری و میان جنگ و صلح عمل می‌کنند تا شرایط موجود را به چالش بکشند و همزمان ریسک ناشی از اقدامات خود را مدیریت کنند. آن‌ها در مورد اهداف خود (از طریق اقداماتی که به تدریج تشدید می‌شود) ابهام ایجاد می‌کنند و (با فعالیت‌های مخفیانه قابل انکار و یا فعالیت از طریق گروه‌های نیابتی) از خود سلب مسئولیت می‌کنند و به این شکل در خصوص واکنش متقابل به اقدامات‌شان تردید به وجود می‌آورند. بخشی از دلیل گسترش درگیری‌ها به شیوه عملیات در منطقه خاکستری در سراسر جهان نتیجه وفاداری آمریکا به نظریه دوگانه جنگ و صلح است. این دوگانگی که در سنت‌های فرهنگی و قضایی غرب ریشه دارد به بازیگرانی چون ایران این قابلیت را می‌بخشد تا با مصونیتی نسبی «جایی میان صلح و جنگ» عمل کنند. راهبرد منطقه خاکستری تهران تا حدی در وحشت جنگ ایران و عراق ریشه دارد. بعد از آن جنگ جمهوری اسلامی تلاش زیادی برای پرهیز از ورود به جنگ متعارف کرده چرا که می‌داند چنین جنگی خونین و پرهزینه است. به عنوان مثال حتی در اوج جنگ سوریه کمتر از یک درصد از نیروهای زمینی خود را به میدان نبرد اعزام کرد و بار اصلی مخاطره و مسئولیت را بر دوش «لشکر خارجی» شیعه‌مذهب افکند تا

خسارت خود را به کمترین میزان کاهش دهد.

از همین روست که ایران محدودیت‌ها را آزمایش و بررسی می‌کند و در صورتی که پاسخی سرسختانه دریافت کند عقب می‌نشیند هرچند این عقب‌نشینی موقتی است. ایران از ابزار غیرمستقیم (مثلا حمله به کشتی‌ها با مین) و گروه‌های نیابتی خارجی (مانند حزب‌الله) بهره می‌گیرد تا ضمن پرهیز از هر گونه درگیری قطعی بن بست و قابلیت انکار خلق کند. ایران همزمان بر پاسخ متناسب تاکید می‌کند تا کنش و واکنش‌ها را بیشتر قابل پیش‌بینی سازد و عملیاتش را طوری تنظیم می‌کند که ضرب‌آهنگ و جریان آنها را در اختیار داشته باشد و وضعیت از کنترل خارج نشود. ایران همچنین در بیشتر اوقات درگیری‌ها را به درازا می‌کشد تا از انگیزه‌های نامتقارن بهره‌برداری کند کاری که ایران را در درگیری‌های طولانی توانمند می‌سازد. اتکای تهران به رویکردهای غیرمرگبار در فعالیت‌های اخیرش در منطقه خاکستری شاهد دیگری است بر این‌که مدیریت ریسک کماکان برایش اولویت دارد. افزایش تنش هنوز ممکن است اما وقوع جنگ تمام‌عیار بسیار بعید است مگر آن‌که ایالات متحده تصمیم به آغاز جنگ بگیرد.

راهبرد منطقه خاکستری آمریکا

واشنگتن می‌تواند با دنبال کردن راهبردی برای منطقه خاکستری خاص خود بهترین فرصت را برای پرهیز از افزایش چشمگیر تنش و در عین حال خرید وقت برای اثر کردن کارزار فشار بر ایران به دست آورد. سیاست‌گذاران آمریکایی باید این نظریه را کنار بگذارند که تهران مقاومت بالایی برای ریسک و هزینه دارد و این‌که درگیری محلی به جنگ منطقه‌ای منجر می‌شود (اگر واشنگتن با تشدید تحریم‌های نفتی که تهران تهدیدی بالقوه علیه قدرت خود می‌داند ایران را در تنگنا قرار دهد این وضع ممکن است تغییر کند). سیاست‌مداران آمریکایی همزمان لازم است از برخی عادت‌های نهادینه فکری و عملی خود از جمله کاربرد نیروی عظیم نظامی و اقدام قاطع و سریع دست بشویند عادت‌هایی که در روش آمریکایی جنگ نقش محوری دارد اما منجر به موفقیت در منطقه خاکستری نمی‌شود.

راهبرد آمریکایی منطقه خاکستری چه ویژگی‌هایی می‌تواند داشته باشد عناصر زیر در این راهبرد ضروری است:

تقویت اعتبار و بازدارندگی. چهل سال تجربه به تهران آموخته که می‌تواند بدون پذیرفتن ریسک پاسخ نظامی واشنگتن در منطقه خاکستری خود علیه منافع آمریکا فعالیت کند (از جمله صورت دادن عملیات‌های مرگبار). واشنگتن که حال اعتبار لازم را ندارد بارها از نشان دادن توان بازدارندگی در مقابل تهران ناکام مانده است. بنابراین تقویت نیروی بازدارندگی ایالات متحده در خنثی کردن کارزار تهران در تحرکات ضد-فشار آمریکا نقش محوری دارد. این یعنی پاسخ‌گویی آمریکا به ماجراجویی‌ها و تحرکات ایران در منطقه به نحوی که واشنگتن نشان دهد اکنون نسبت به گذشته ریسک‌پذیرتر است. این به معنای آن هم هست که آمریکا از خطوط قرمز تهران عبور نمی‌کند چرا که تلاش‌های فشرده برای به صفر رساندن صادرات نفت این کشور احتمالا ایران را به واکنش شدیدتر تحریک خواهد کرد.

توسل به اقدامات پنهانی و قابل انکار. قابلیت انکار موجه امری دوسویه است. ایالات متحده باید با واکنش‌های غیرمرگبار به حملات ایران پاسخ متقابل بدهد و هزینه‌های مادی بر این کشور تحمیل کند. آمریکا نباید به عملیات مرگبار دست بزند مگر آن‌که خون شهروندان آمریکایی ریخته شده باشد. عملیات سری علاوه بر منافع ماهوی آن احتمال نگرانی مردم و متحدان آمریکا را از ورود ایالات متحده به جنگ با ایران کاهش می‌دهد. همانطور که حمله به مجموعه پالایشگاه بقیق عربستان سعودی آسیب‌پذیری تاسیسات نفتی عربستان را به نمایش گذاشت صنایع نفت خود ایران نیز در مقابل اقدامات خرابکارانه حملات سایبری و حملات موشکی دقیق - که می‌تواند صادرات روزانه صدها هزار بشکه نفت را تهدید کند - آسیب‌پذیر است. حدود ۹۰ درصد از این صادرات از طریق یک ترمینال نفتی واقع در جزیره خارک صورت می‌گیرد. آتش‌سوزی و وقوع حوادث در تاسیسات پتروشیمی ایران حتی در شرایط عادی امر بعیدی نیست بنابراین یک عملیات مخفیانه دقیق در خارک که به درستی اجرا شود می‌تواند هم به شکلی موجه انکار شود و هم هزینه گزافی بر ایران تحمیل کند. چنین احتمالی باید حاکمیت ایران را به درنگ وادارد.

موازنه میان خویشتنداری و واکنش متناسب. خویشتنداری مفرط می‌تواند با ایجاد چالش‌های جدید خطر تنش را بالا ببرد. در مقابل عدم خویشتنداری و در نظر گرفتن گزینه تنش می‌تواند ریسک را برای ایالات متحده به شکلی نالازم افزایش دهد و همزمان مخالفان داخلی و خارجی را به اقدام ترغیب کند. برای اجتناب از چنان سناریوهایی واشنگتن باید صرفا به اقدامات ایران پاسخ متناسب دهد - درست همانند رفتار تهران هنگام مواجهه با تهدید - و همزمان باید مطمئن شود به اهدافی ضربه می‌زند که برای حاکمیت ایران ارزش واقعی دارد.

افزایش ابهام تحمیل هزینه. پاسخ واشنگتن در مواجهه با چالش‌ها اغلب قابل پیش‌بینی است و همین به مخالفانش امکان می‌دهد که خطرات را به آسانی برآورد کنند و هزینه محک زدن ایالات متحده را محدود سازند. واشنگتن باید خود را به ضربه زدن به اهدافی که اقدام متقابل را موجب شده محدود نکند و پاسخ خود را غیرقابل پیش‌بینی سازد. همچنین واشنگتن باید واکنشی به تهران نشان بدهد که از کنش اولیه کوبنده‌تر باشد. این روش شاید رژیم را به احتیاط بیشتر تشویق کند.

تغییر ساختارهای مشوق. حکومت متخاصمی که برای بقای خود مبارزه می‌کند همواره بیش از یک دولت آمریکایی که صرفا منافع ملی

خود را دنبال می‌کند حاضر به مخاطره است. بنابراین بسیار مهم است که از قرار دادن تهران در تنگنا پرهیز شود. این امر می‌تواند به معنای آن باشد که آمریکا حدی از نقض تحریم‌های نفتی را تحمل کند تا انگیزه ایران برای دست زدن به فعالیت‌های مخرب و بی‌ثبات‌کننده کاهش یابد. چنین سیاستی در اجرای تحریم‌ها تلاش برای مدیریت بحران را قوت می‌بخشد نه آن‌که تضعیف کند. تصمیم رئیس‌جمهوری آمریکا به تشدید تحریم‌های ایران پس از حمله به عربستان سعودی احتمالاً این کار را پیچیده می‌کند.

آهسته و پیوسته در رقابت‌های منطقه خاکستری برتری اغلب از راه دستاوردهای تدریجی و فزاینده کسب می‌شود و نه اقدامات برق‌آسا و قاطع. بنابراین واشنگتن باید در برابر میل خود برای رسیدن به نتیجه از طریق تشدید تنش مقاومت کند. اما این توصیه احتمالاً با علاقه رئیس‌جمهور ترامپ به امضای توافق جدید با ایران قبل از پایان دوره ریاست‌جمهوری‌اش در تقابل قرار دارد. به عبارت دیگر شاید رویکرد فشار حداکثری رئیس‌جمهور ترامپ با هدف ممکن ساختن مذاکره و میل او به پرهیز از تشدید وضعیت با هم سازگار نباشد. در حقیقت تشدید کارزار فشار حداکثری ممکن است به تشدید وضعیت و تیره ساختن هر گونه چشم‌انداز مذاکره بیانجامد.

توسعه گزینه‌های منطقه خاکستری ایالات متحده برای محدود کردن پتانسیل تنش باید رویکردهای عملیاتی خود را به شیوه‌ای نوآورانه توسعه بخشد. مثلاً با استفاده از جنگ الکترونیکی تسلیحات تهاجمی سایبری و هواپیماهای بی‌سرنشین. واشنگتن همچنین باید سود و زیان گسترش جغرافیایی حوزه عملیاتی خود را سبک سنگین کند.

عمل در جبهه‌های متعدد تهران اغلب از ایجاد تنش همزمان در دو یا چند جبهه خودداری می‌کند. وقتی در یک جبهه تحت فشار است در جبهه دیگر کوتاه می‌آید. به همین منوال ایالات متحده نیز باید با همکاری شرکای منطقه‌ای مثل اسرائیل – که قبلاً حمله به اهداف ایرانی در بیرون از این کشور را آغاز کرده – و عربستان سعودی از جهات متعدد بر ایران فشار آورد.

نتیجه‌گیری

راهبرد موثر آمریکا برای عملیات در منطقه خاکستری می‌تواند موجب کندی کارزار ایران برای مقابله با فشار آمریکا شود. توانایی ایران در فعالیت‌های بی‌ثبات‌کننده منطقه‌ای را مهار کند و در نهایت ایران را از پیشروی آهسته به سمت «کاهش زمان تسلیح هسته‌ای» بازدارد. برعکس دنبال نکردن چنین راهبردی می‌تواند منجر به تشجیع تهران به پیشروی در همه این جبهه‌ها شود. مهمتر از همه اگر ایالات متحده نتواند در منطقه خاکستری در برابر یک قدرت درجه سه مثل ایران موفق عمل کند توانایی‌اش در مواجهه با بازیگران قدرتمندتری مثل روسیه و چین در سال‌های آتی زیر سوال می‌رود.

*مایکل آیزنستات هموند دیوید کان و مدیر برنامه مطالعات نظامی و امنیتی در انستیتو واشنگتن است. ❖

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ | ۱۱

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

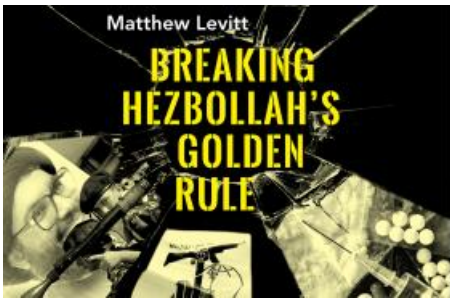
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

۹ فوریه ۲۰۲۲

◆
Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامی و امنیتی

[\(fa/policy-analysis/anrzh-y-w-aqtsad/\)](#) انرژی و اقتصاد

[\(fa/policy-analysis/syast-amryka/\)](#) سیاست آمریکا

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/ayran/\)](#) ایران